

Ὁ Ναός τῆς Ἀναστάσεως

Ὁ Ναός τῆς Ἀναστάσεως

Καθολικὸν

Εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως “Καθολικὸν” ὀνομάζεται ὁ ἱερὸς χώρος, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται ἀκριβῶς ἔναντι καὶ ἀνατολικῶς τοῦ ἱεροῦ Κουβουκλίου καὶ ἀνήκει εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν Ὁρθοδόξων. Τὸ Καθολικὸν καταλαμβάνει, ὡς ναὸς ἐν ναῶ, τὸ μεσαῖον κλίτος τοῦ ὅλου συγκροτήματος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως. Πρόκειται διὰ μίαν στενόμακρον μεγάλων διαστάσεων αἴθουσαν, ἡ ὁποία στεγάζεται με ἕναν ἐπιβλητικὸν τροῦλλον ὕψους εἴκοσι ἑννέα μέτρων, στηριγμένον εἰς τέσσαρας πεσοῦς με κορινθιακοῦ τύπου κιονόκρανα. Αἱ ἀψίδαι, οἱ θόλοι καὶ ὁ τροῦλλος εἶναι ἀρχαιότεραι κατασκευαί, ἐνῶ αἱ πλάγαι πλευραί, ἡ κόγχη τοῦ ἱεροῦ Βήματος, καθὼς καὶ τὸ μαρμάρινον τέμπλον ἀποτελοῦν νεωτέρας προσθήκας, αἱ ὁποῖαι σχετίζονται με τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ Ναοῦ τὸ 1810 ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Κομνηνὸν τὸν Μυτιληναῖον. Ἀρχικῶς, τὸ Καθολικὸν ἀπετέλει τὸ μεσαῖον κλίτος τῆς τρικλίτου Βασιλικῆς ρωμανικοῦ ρυθμοῦ, τὴν ὁποῖαν εἶχον κτίσει οἱ σταυροφόροι τὸ 1130, καὶ κατελάμβανε τμῆμα τοῦ Τρικάμαρου, τὸ ὁποῖον συνέδεε ἄλλοτε τὴν Ροτόντα με τὴν Κωνσταντίνειον Βασιλικήν.

Ἡ πρόσβασις εἰς τὸ Καθολικὸν γίνεται σήμερον ἀπὸ τὴν πύλην, ἣτις εὐρίσκεται ἔναντι τοῦ Ἱεροῦ Κουβουκλίου καὶ καλεῖται “βασιλικὴ καμάρα”, τὴν ὁποῖαν ἐπιστέφει λιθίνη ζώνη με ἐγγάρακτον ἐπιγραφὴν: **ΧΑΙΡΕ ΚΑΙ ΕΥΦΡΑΙΝΟΥ Η ΝΥΜΦΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΤΟΠΤΡΙΖΟΜΕΝΗ ΤΗΛΑΥΓΩΣ ΤΟΥ ΣΟΥ ΝΥΜΦΙΟΥ ΤΗΝ ΩΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΥΝ ΤΩ ΛΑΩ ΣΟΥ ΚΡΑΖΟΥΣΑ ΣΕ ΖΩΟΔΟΤΑ ΜΕΓΑΛΥΝΟΜΕΝ.** Ἐπίσης, ἐπάνω ἀπὸ τὴν «βασιλικὴν καμάραν» ὑπάρχει ἐζωγραφισμένος σταυρὸς με λόγχην καὶ σπόγγον καὶ πέριξ αὐτοῦ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ: **ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΝΙΚΑ Χ. ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΚΑΛΦΑΣ ΑΩΙ΄.**

Ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου σχηματίζονται δυὸ μικροὶ ἐξῶσται, μὲ περίτεχνα στηθαῖα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς γυναικωνίται τοῦ Καθολικοῦ. Εἰς τὰς κρηπίδας, ποὺ στηρίζουν τὴν «βασιλικὴν καμάραν», ἐντὸς μικρῶν κύκλων, εἰς τὰς γωνίας σταυροειδοῦς χαράγματος, ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: ΡΩΜΕ ΟΡΟ (ἐκ δεξιῶν) ΚΤΗΤΟΡ ΑΓΙΟΥ ΤΑΦ. ΑΩΙ´ (ἐξ ἀριστερῶν), ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον ἔπαιξεν τὸ Γένος εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀλλὰ καὶ τῶν προαιωνίων κυριαρχικῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τῶν προσκυνημάτων τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἀγίας Γῆς.

Οἱ ἀραβόφωνοι ὀνομάζουν τὸ Καθολικὸν «Νούσουλ – τίνια», τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ «μέσον τοῦ κόσμου». Ἡ ὀνομασία αὕτη συνδέεται προφανῶς μὲ τὴν μαρμαρίνον σφαῖραν, τὸν Ὀμφαλόν, ὁ ὁποῖος ὑψώνεται εἰς ἰδιαιτέραν βᾶσιν ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδον. Ἦδη εἰς τὸν Ψαλμὸν 74, 12 ὑπάρχει ὁ ὑπαινιγμὸς ὅτι “ὁ θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνος εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς”. Μὲ τὴν ἔννοιαν αὕτην, ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος χρησιμοποιεῖ τὸν ἑλληνικὸν ὄρον «ὄμφαλὸς τῆς γῆς», διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ συγκεκριμένως τὸν ναὸν τῆς. Πρόκειται διὰ παράδοσιν καὶ εἰς τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἀναγνωρίζουν ὡς «ὄμφαλὸν τῆς γῆς» τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, τὸ πνευματικὸν κέντρον ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Εἰς τοὺς πλαγίους τοίχους ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν ὑπάρχουν στασίδια καὶ προσκυνητάρια, καθὼς καὶ δύο ξυλόγλυπτοι ἐπισκοπικοὶ θρόνοι. Εἰς τὸν δεξιὸν θρόνον κάθεται ὁ Πατριάρχης, ἐνῶ εἰς τὸν ἀριστερὸν ὁ προεξάρχων τῶν τελετουργιῶν Ἀρχιερεὺς, ὅταν ἀπουσιάζῃ ὁ Πατριάρχης.

Εἰς τὸν κυρίως ναὸν δεσπόζει μεγαλοπρεπῆς τροῦλλος, ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται «τροῦλλος τοῦ Καθολικοῦ» ἢ «μικρὸς τροῦλλος», εἰς ἀντιδιαστολὴν μὲ τὸν μέγαν τροῦλλον τοῦ ἱεροῦ Κουβουκλίου. Ὁ θόλος ἐσωτερικῶς κοσμεῖται μὲ σύγχρονον ψηφιδωτόν, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν. Εἰς τὸ μέσον ὁ Παντοκράτωρ δέχεται τὰς δεήσεις τῆς θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου, τῶν ἀγγελικῶν τάξεων καὶ τῶν προφητῶν, ἐνῶ εἰς τὰ σφαιρικὰ τρίγωνα οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ μὲ τὰ ἀλληγορικά τους σύμβολα

πλαισιώνουν τὴν ὄλην παράστασιν.

Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Καθολικοῦ ὑψώνεται μεγαλοπρεπὲς μαρμάρινον τέμπλον, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἀπὸ ἑπτὰ ἀψίδας εἰς δύο σειράς. Αἱ δύο πλευρικαὶ ὀδηγοῦν εἰς τὰ παραβήματα τοῦ ἱεροῦ καὶ ἡ κεντρικὴ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν Ὡραίαν Πύλην, εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον. Τὰς ἑπτὰ ἀψίδας ἐπιστέφει μαρμάρινον ἐπιστύλιον μὲ τὴν ἐγχάρακτον μεγαλογράμματον ἐπιγραφὴν: **ΧΑΙΡΕ ΣΙΩΝ ΑΓΙΑ ΜΗΤΗΡ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΘΕΟΥ ΚΑΤΟΙΚΗΤΗΡΙΟΝ ΣΥ ΓΑΡ ΕΔΕΞΟ ΠΡΩΤΗ ΑΦΕΣΙΝ ΑΜΑΡΤΙΩΝ ΔΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.**

Τὸ ἱερὸν Βῆμα ὑψώνεται ἔν περιπου μέτρον ἀπὸ τὸ δάπεδον τοῦ Καθολικοῦ καὶ εἰς τὸ μέσον του ἔχει τοποθετηθεῖ ἡ ἁγία Τράπεζα, ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθός του καὶ κεκαλυμμένη μὲ βαρύτιμον ἔνδυτήν. Εἰς τὴν ἡμικυκλικὴν ἀψίδα τοῦ ἱεροῦ σχηματίζεται ἀμφιθεατρικῶς μαρμάρινον σύνθρονον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑψώνεται ὁ πατριαρχικὸς θρόνος καὶ εἰς τὰ πλάγια ὑπάρχουν αἱ βαθμίδαι, εἰς τὰς ὁποίας κάθονται κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς οἱ κληρικοί. Πέριξ τοῦ κιβωρίου τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ τῶν προθέσεων τοῦ ἱεροῦ Βήματος ὑπάρχουν αἱ ἀκόλουθα ἐπιγραφαί: **ΝΙΨΟΜΑΙ ΕΝ ΑΘΩΟΙΣ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΜΟΥ – ΤΟ ΠΗΤΗΡΙΟΝ ΣΟΥ ΜΕΘΥΣΚΟΝ ΜΕ- ΦΩΣ ΙΛΑΡΟΝ –ΑΓΙΟΣ, ΑΓΙΟΣ, ΚΥΡΙΟΣ ΣΑΒΑΩΘ – ΤΟΝ ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ ΥΜΝΟΝ ΑΔΟΝΤΑ.**

Ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἁγίου Βήματος ὑπάρχουν δύο κλίμακαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δεξιὰ ὀδηγεῖ εἰς τὸν Γολγοθᾶ καὶ ἡ ἀριστερὴ εἰς τὰς στοάς, ὀπίσω ἀπὸ τὸ μέγα τέμπλον.

Εἰς τὸ Καθολικὸν ὑπάρχουν σπουδαῖαι ἐπιγραφαὶ διὰ τὸν προσκυνητὴν: Εἰς τὴν νότιον πύλην, εἰς ὠοειδὲς μάρμαρον ἐπάνω ἀπὸ τὴν καμάραν, ἔχουν χαραχθεῖ τὰ ἑξῆς: **ΟΙ ΑΝΑΣΤΗΣΑΝΤΕΣ ΜΕ ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΓΕΝΟΣ ΡΩΜΑΙΩΝ, ΟΙ ΔΕ ΚΑΤΑΚΑΥΣΑΝΤΕΣ ΜΕ ΤΟ ΑΙΡΕΤΙΚΟΝ ΤΟ ΑΣΕΒΕΣΤΑΤΟΝ ΦΥΛΟΝ. ΑΝΕΣΤΗΝ ΕΚ ΤΟΥ ΠΤΩΜΑΤΟΣ, ΕΙΣ Ο ΒΛΕΠΕΤΕ ΜΕ ΚΑΛΛΟΣ, ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑΣ Κ. Κ. ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ ΑΩΙ΄ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΑΥΓΟΥΣΤΟΝ.** Εἰς τὴν ἀντίστοιχον θέσιν τῆς βορείου πύλης ἀναγράφεται: **ΚΑΤΑΚΕΚΑΥΜΑΙ ΕΝ ΕΤΕΙ ΣΩΤΗΡΙΩ ΑΩΗ΄ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΗΜΕΡΑΙ Δ ΩΡΑΙ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ, ΗΡΞΑΤΟ Η ΑΝΑΚΑΙΝΗΣΙΣ ΜΟΥ ΕΝ ΕΤΕΙ ΑΩΘ΄ ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΟΝΤΟΣ ΠΕΤΡΑΣ ΜΙΣΑΗΛ ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ**

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ.

Εἰς τὸ στήριγμα τοῦ δεξιοῦ καὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄμβωνος, ποῦ ἔχει σχῆμα χειρός, ἔχει χαραχθεῖ: Χ. ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΚΑΛΦΑΣ ΑΩΙ΄, ἐνῶ εἰς τὴν νότιον πλευρὰν τοῦ τέμπλου, ἐπάνω ἀπὸ τὴν νότιον θύραν του ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή: ΕΖΩΓΡΑΦΗΘΗ ΚΑΙ ΕΚΟΣΜΗΘΗ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΕΜΠΛΟΝ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΑΓ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ Κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΙΑΜΠΟΛΙΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΩΗΝ ΚΑΜΑΡΑΣΗ Κ. ΙΩΑΚΕΙΜ ΜΟΝΑΧΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΑΩΑΘ΄. 1839. Εἰς ὠρολόγιον ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή: ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΑΩΙΗ΄. Τέλος, εἰς στυλοβάτην ἑξωθεν τῆς βορείου πύλης τοῦ Καθολικοῦ ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: ΑΧΛΑ΄ ΕΝ ΜΗΝΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΑΝΑΚΕΝΙΣΘΗ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΚΑΛΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΚΟΠΟΝ ΚΑΙ ΠΟΘΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ ΚΟΥ ΑΝΑΝΙΟΥ.